

Наталія Єремєєва, радниця Європейського центру імені Вергеланда, координаторка Програми підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа»

Христина Чушак, керівниця освітніх програм Програми підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа»

Юлія Найда, директорка Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»

Програма
підвищення кваліфікації працівників закладів дошкільної освіти
«Демократичний садочок: психосоціальна підтримка»

Розроблення програми здійснено в межах реалізації Програми «Демократична школа» компонент «Дошкілля» за сприяння державної установи «Український інститут розвитку освіти» та Європейського центру ім. Вергеланда.

Цільова група: педагогічні працівники закладів дошкільної освіти.

Мета полягає у розвитку професійних компетентностей педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, необхідних для роботи з наслідками травматичних подій.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:**

удосконалення вмінь здійснювати діяльність відповідно до пріоритетів державної політики у сфері дошкільної освіти;

ознайомлення педагогів закладів дошкільної освіти з особливостями впливу стресу на наймолодших дітей;

підвищення обізнаності щодо успішних методів і технік у роботі з наслідками травматичних подій;

удосконалення вмінь педагогів щодо використання різних методів та технік психосоціальної підтримки для подолання у дітей тривожності, страху, гніву та інших негативних емоцій;

підвищення рівня стресостійкості педагогів через оволодіння навичками саморегуляції та подолання стресу;

удосконалення вмінь щодо запобігання та зменшення проявів симптомів вигорання, травми від співчуття та вторинної травми;

удосконалення вмінь щодо використання технік зменшення негативних наслідків стресу, методик підтримки дітей, що проживають негативні емоції;

оволодіння прийомами підвищення стресостійкості дітей та дорослих;

упорядкування внутрішніх установок щодо реагування на стресові ситуації;

удосконалення здатності до навчання й ефективного планування своєї професійної діяльності щодо створення безпечного психосоціального середовища у закладі дошкільної освіти.

Напрями підвищення кваліфікації: розвиток загальних та фахових компетентностей; створення безпечного та інклюзивного середовища.

Актуальність розроблення типової програми підвищення кваліфікації (далі – Програма) полягає у забезпеченні достатньої кількості кваліфікованих фахівців, які володіють загальними і професійними компетентностями щодо створення безпечного психосоціального середовища у закладі дошкільної освіти та психосоціальної підтримки дітей.

Українське суспільство сьогодні переживає чергову кризу, яка пов'язана зі збройним конфліктом. Війна додає нових викликів: стрес, страх, втрати, тривога та невпевненість. Виховання дошкільнят – це відповідальність, що потребує від дорослих вміння бути опорою для маленьких людей. Діти цієї вікової групи особливо вразливі до психотравмуючих факторів та потребують психосоціальної підтримки для подолання наслідків стресу та збереження психічного здоров'я. Завдання дорослих – знайти правильні слова та дії, щоб допомогти дитині впоратися з цими складними емоціями, бути уважним до потреб дитини та давати їй можливість виражати свої емоції.

Педагоги закладів дошкільної освіти не завжди мають необхідні знання та навички для надання психосоціальної підтримки дітям та створення безпечного середовища для дитини. Програма підвищення кваліфікації працівників закладів дошкільної освіти "Демократичний садочок: психосоціальна підтримка" надає педагогам теоретичні та практичні знання щодо особливостей емоційного розвитку дитини в умовах стресу, методів психосоціальної підтримки та організації психоемоційного безпечного середовища в дошкільному закладі.

Програма відповідає пріоритетам державної політики у сфері освіти та захисту прав дитини. Зокрема, програма спрямована на реалізацію таких завдань, як: збереження та зміцнення психічного здоров'я дітей, забезпечення інклюзивного та доступного освітнього середовища для всіх дітей.

У закладі дошкільної освіти має бути створено безпечне психосоціальне середовище, що сприяє реалізації основних прав дітей на життя, здоров'я та розвиток. Це визначається документами: Конвенція ООН про права дитини (КООНПД), Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Стратегія Ради

Європи з прав дитини на 2022–2027 роки, закони України "Про освіту", "Про дошкільну освіту", Базовий компонент дошкільної освіти, Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, лист МОН від 21.08.2023 №1/12492-23 "Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2023/2024 навчальному році".

Програма включає 3 модулі.

Модуль 1. Стрес та його вплив на організм людини.

Модуль 2. Підвищення стійкості до переживання наслідків стресу.

Модуль 3. Підтримка дітей у надзвичайних ситуаціях.

Модуль 1 втілюється в таких темах:

Стрес та стадії його проживання. Вплив стресу на організм людини.

Що таке стрес і як він впливає на організм людини (будь-якого віку), яким він є. Чому ми відчуваємо те, що відчуваємо. Як стрес впливає на дітей. Поняття безпеки. Безпечне освітнє середовище: структурованість, нові правила, підбір контенту.

Симптоми стресу у дітей дошкільного віку.

Ознаки стресу у дітей дошкільного віку. Як дорослим навчитися розпізнавати симптоми стресу у дітей, надавати їм підтримку; розуміти, у яких випадках необхідно звертатися до фахівця.

Модуль 2 втілюється в таких темах:

Вигорання, вторинна травма та втома від співчуття.

Поняття вигорання. Що таке вторинна травматизація та втома від співчуття. Ресурси особистості, відновлення та резильєнтність. Групи підтримки для батьків.

Безпечний дорослий. Шляхи запобігання та зменшення проявів симптомів вигорання, травми від співчуття та вторинної травми.

Формування власної стійкості до стресу. Чому це важливо, навчитись справлятися з різними емоційними станами. Інструменти і практичні рекомендації щодо запобігання та зменшення проявів симптомів вигорання, травми від співчуття та вторинної травми. Техніки стабілізації стану дітей.

Модуль 3 втілюється в таких темах:

Травмачутливі практики та алгоритми надання допомоги.

Підтримка дітей у випадках підняття травматичного досвіду. Особливості спілкування з дітьми, які пережили травматичну подію. Що враховувати у роботі.

Підтримка дитини, яка втратила когось із рідних.

Підтримка дітей в умовах воєнного стану. Допомога дітям при втраті когось із рідних.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Загальні компетентності:

соціальна – здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (ЗК.02);

етична – здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань

(мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (ЗК.06).

Професійні компетентності:

організаційна (А2) – здатність обирати ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів та потреб здобувачів освіти (А2.2); здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами (А2.4);

здоров'язберезувальна (Б1) – здатність організовувати фізично безпечне освітнє середовище (Б1.1); здатність організовувати психологічно безпечне освітнє середовище (Б1.2);

психо-емоційна (В1) – здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії (В1.1); здатність до швидкого реагування на зміни, гнучкість, адаптивність і стресостійкість (В1.2);

педагогічного партнерства (В2) – здатність залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності (В2.2);

здатність до навчання впродовж життя (Г1) – здатність до саморефлексії та самооцінювання власної професійної діяльності (Г1.1).

Очікувані результати навчання:

розуміти принципи демократичного виховання та використовувати їх у своїй роботі;

сприяти забезпеченню доступності та якості освіти для здобувачів дошкільної освіти;

створювати безпечне та комфортне психосоціальне середовище в дошкільному закладі;

створювати в освітньому середовищі емоційно-комфортну атмосферу підтримки й співпраці в дитячому та педагогічному колективі;

розуміти причини виникнення стресу, його вплив на здоров'я та реакції дитини на стрес і травми;

усвідомлювати та конструктивно реагувати на прояви емоцій, можливі ризики та небезпеки, попереджувати їх;

використовувати різні методи психосоціальної підтримки дітей, відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей;

допомагати дітям у регулюванні емоцій та вирішенні конфліктів мирним шляхом;

використовувати різні методи саморегуляції та подолання стресу;

керувати власними емоціями у професійній діяльності чи/або під час спілкування з іншими учасниками освітнього процесу;

запобігати професійному вигоранню та коригувати власну професійну діяльність із урахуванням власного психоемоційного стану.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Назви тем	Кількість годин
-----------	-----------------

	Лекції	Практичні заняття	Оцінювання результатів навчання	Усього
Модуль 1. Стрес та його вплив на організм людини.	4	6		10
Тема 1. Стрес та стадії його проживання. Вплив стресу на організм людини.	2	2		4
Тема 2. Симптоми стресу у дітей дошкільного віку.	2	4		6
Модуль 2. Підвищення стійкості до переживання наслідків стресу.	4	6		10
Тема 1. Вигорання, вторинна травма та втома від співчуття.	2	2		4
Тема 2. Безпечний дорослий. Шляхи запобігання та зменшення проявів симптомів вигорання, травми від співчуття та вторинної травми.	2	4		6
Модуль 3. Підтримка дітей у надзвичайних ситуаціях.	4	6		10
Тема 1. Травмачутливі практики та алгоритми надання допомоги. Підтримка дітей у випадках підняття травматичного досвіду.	2	4		6
Тема 2. Підтримка дітей в умовах воєнного стану.	2	2		4
Усього	12	18		30

Програма реалізується в межах використання практичного онлайн курсу, що розміщений за адресою: <https://e-learning.theewc.org/course/view.php?id=30> .

Онлайн курс розроблений у рамках Програми підтримки освітніх реформ в Україні "Демократична школа", яку реалізує Європейський центр ім. Вергеланда та Міністерство освіти і науки України у партнерстві з Всеукраїнським фондом

"Крок за кроком" та фінансується Міністерством закордонних справ Норвегії. Курс містить відео, додаткові матеріали й тести, які складають теоретичну складову підвищення кваліфікації за цією Програмою. Практична складова підвищення кваліфікації реалізується через фасилітативні онлайн заняття, що будуть проводитись тренерами Всеукраїнського фонду "Крок за кроком".

Основна література

1. "Майбутні першачки в ЗДО: психолого-педагогічна підтримка в умовах війни". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=wYNa9liaRxc>
2. "Психолого-педагогічна підтримка дітей в умовах ЗДО. Алгоритм роботи вихователя з дітьми 3-4 років". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=lcYtATlfq9E&t=5s>
3. Бути окей: Що важливо знати про психічне здоров'я / Дарка Озерна. — Київ: Yakaboo Publishing, 2020. — 256 с. : іл.
4. Гаврилюк Л. М. Фактори ризику емоційного вигорання. Педагогіка та психологія. 2005. Вип. 262. С. 29–35.
5. Дитина у стані стресу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.google.com/document/d/1LpiRemyeFr236qcnJ9vJDii9hPgrvaW0/edit>
6. Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! Посібник для педагогів з проведення ранкової зустрічі (ФК "Крок за кроком"). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/ssuser491ed5/ss-106857207>
7. Круті в укритті - ідеї практик для стабілізації від відомих дітям людей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/psychologichna-dopomoga-dityam-pid-chas-vijny-dobirka-praktychnyh-instrumentiv-i-porad-vid-psychologyni-svitlany-rojz/>
8. Ляльки з особистими історіями (ляльки – персони): методика соціального та психологічного розвитку дитини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/08/Lyalky-z-osobystymy-istoriyamy-lyalky-persony.pdf>
9. Практикуми стійкості та відновлення - прості тілесні вправи для дітей та дорослих - 64 відео. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3C6SV9O>
10. Психологічна підтримка та допомога дітям, які пережили травматичні події. Навчально-методичний посібник / Автори-упоряд. : Н. Вааранен-Валконен, Н. Заварова, за заг. ред. О. Калашник. – К.: 2022. 104 с.
11. Ройз С. Ментальне здоров'я дітей під час війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://spilnoteka.org/.../mentalne-zdorovya-ditej-pid...>
12. Ройз С. Стресостійке дитинознавство - практикум для дорослих. (Брошура з інформацією по різних темах, ігри). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1AD4PKDvH->

deylbhquN0Qz2ItJdH6tWEt/view?fbclid=IwAR2tCzPESLezCIP5J_cg3d567cSj4LdKV6t6eNOho2OD9J4ooGVSVSrTCo

13. Ройз С. Твоя сила: практикум для дітей та підлітків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/your-power-royz>
14. Синдром "професійного вигорання" та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та слухачів інститутів післядипломної освіти / за наук. ред. С.Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової. Київ: Міленіум, 2004. 264 с
15. Софій Н. Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти [Електронний ресурс] / Н. Софій, Ю. Найда // Київ. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unicef.org/ukraine/media/4726/file/Середовище,%20що%20належить%20дітям.pdf>.
16. Сьогодні заради майбутнього. Школа у воєнний і післявоєнний час: посібник для керівників та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти. / Аносова А. В., Петушкова Л. А., Петушкова О. Д. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2022. 148 с.